

THE VALUE OF THE PHILOSOPHICAL IDEAS OF FIRDAVSI IN THE EDUCATION OF YOUTH

Madina Aliyevna Choriyeva

*Associate Professor of the Department of Social Sciences, Ph.D
Bukhara State Medical Institute
Bukhara, Uzbekistan*

ABOUT ARTICLE

Key words: value, education, youth, teaching, worldview.

Received: 30.11.23

Accepted: 02.12.23

Published: 04.12.23

Abstract: In this article, the author presented his research results on the value of Firdavsi's philosophical ideas in the education of youth. Patriotic thoughts and ideas occupy an important place in the Shahnameh. Every person, as a patriot, must always be ready to defend the borders of his country and Motherland. Great hatred and enmity towards the enemy is one of the first characteristics of patriotism.

FIRDAVSIYNING FALSAFIY G'OYALARINING YOSHLAR TARBIYASIDAGI AHAMIYATI

Madina Aliyevna Choriyeva

*Ijtimoiy fanlar kafedrasida dotsenti, PhD
Buxoro davlat tibbiyot instituti
Buxoro, O'zbekiston*

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: qadriyat, ta'lim, yoshlik, o'qituvchilik, dunyoqarash

Annotatsiya: Ushbu maqolada muallif Firdavsiy falsafiy g'oyalarining yoshlar tarbiyasidagi ahamiyatiga oid tadqiqot natijalarini taqdim etgan. "Shohnoma"da vatanparvarlik g'oyalari, g'oyalari muhim o'rin tutadi. Har bir inson vatanparvar sifatida o'z yurti, Vatani sarhadlarini himoya qilishga hamisha shay turishi kerak. Dushmanga nisbatan katta nafrat va adovat vatanparvarlikning birinchi belgilaridan biridir.

ЦЕННОСТЬ ФИЛОСОФСКИХ ИДЕЙ ФИРДАВСИ В ВОСПИТАНИИ МОЛОДЕЖИ

Мадина Алиевна Чориева

Доцент кафедры социальных наук, к.э.н.

Бухарский государственный медицинский институт

Бухара, Узбекистан

О СТАТЬЕ

<p>Ключевые слова: воспитание, мировоззрение</p>	<p>слова: молодежь,</p>	<p>ценность, учение,</p>	<p>Аннотация: В данной статье автор изложил свои результаты исследования по вопросу ценности философских идей Фирдавси в воспитании молодёжи. Патриотические мысли и идеи занимают важное место в «Шахнаме». Каждый человек, как человек патриот, всегда должен быть готов к защите рубежей своей страны и Родины. Огромная ненависть и вражда к врагу - одна из первых характеристик патриотизма.</p>
---	------------------------------------	------------------------------	---

KIRISH

“Shohnoma”ning mazmuni nihoyatda boy, uni ma’lum darajada qamrab olishning iloji yo‘q. Firdavsiy she’ri, aytish mumkinki, qadimgi Eron qabilalari hayotining eng xilma-xil qirralarini yorituvchi o‘ziga xos “qomus”dir. She’rdagi materiallardan foydalanib, “Shohnoma”ga ko‘ra harbiy ishlar, musiqa, ta’lim-tarbiya kabi bir qancha xilma-xil monografiyalar yozish mumkin. Ammo har holda she’rning deyarli har bir sahifasida ko‘ramiz. "tarbiyaviy" daqiqalar. “Shaxonme” kitobi nafaqat tarixiy manba, balki falsafiy g‘oyalar ombori hamdir.

Firdavsiyning inson ruhiyati teranligini anglash, rang-barang inson tuyg‘ulari va ruhiyatini tasvirlashdagi ulkan qudrati hayratlanarli. “Shohnoma” hikoyatlariga dunyoda qabul qilingan axloqiy tamoyillar asosidagi ilmiy tanqid nuqtai nazaridan nazar tashlasak, har bir erkak va ayolning yuzi tiniq va ravshan bo‘lib, o‘z yoshi va maqomiga ko‘ra tabiiy yo‘l tutishini ko‘ramiz. Har bir belgi har bir holatda bir xil narsani qiladi va o‘z xarakteridan kutilgan nutqni qiladi.

Zalning o‘g‘li Rustam, shubhasiz, “Shohnoma”ning, ayniqsa, afsonaviy birinchi yarmining eng markaziy va mashhur qahramonidir. U o‘sha paytdagi gullab-yashnagan Hilmand qirg‘og‘idagi (zamonaviy Eron va Afg‘oniston hududida) Sistan shahridan bo‘lib, bu yerda ilk tarixiy davrlarda jangovar skif qabilalari (taxminan miloddan avvalgi 2-asrdan) istiqomat qilgan.

U, albatta, Firdavsiyning sevimli qahramoni, garchi u ham barcha odamlar kabi insoniy illatlardan xoli emas. Biroq, uning eng ajoyib fazilatlari - g‘ayritabiiy kuch, jasorat, kamtarlik, ayyorlik va eng muhimi, uning falsafiy emas, balki amaliy donoligi.

ASOSIY QISM

O'zi qahramonlik bilan tug'ilgan Rustamning Kay Kavusni ozod qilish yo'lidagi etti mardikorligi, Kay Kavusni Yaman shohi qo'lidan ozod qilish uchun qilgan boshqa safari haqida hikoya qiluvchi bir qator hikoyalarda uchraydi. uning jangi. juda ayanchli oqibatlarga olib kelgan o'g'li Suhrab bilan, kushonlik Kamus, Xitoy imperatori, iblis Aquan va boshqalar bilan bo'lgan janglari... Bu hikoyalarning barchasida u doimo o'zining favqulodda kuchini ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'ladi. Biroq, u hech qachon taqvosini yo'qotmaydi va erishgan yutuqlarini Yazdonning (= Xudo) yaxshi niyatiga bog'laydi.

“Shohnoma”da Eronning toj shahzodasi Go'shtasp hukmdorining o'g'li Isfandyor ham kam maqtovg'a sazovor emas. To'g'ri, uning umri Rustamnikidan ancha qisqa. Biroq, uning ko'pgina xususiyatlarida u hali ham ikkinchisiga juda o'xshaydi.

Uning ko'p sarguzashtlari Rustamning sarguzashtlariga o'xshab ketadi, ulardan eng hayratlanarlisi ikki singlisi xotinini ozod qilish uchun Ruindejga borgan yo'lidagi yettita mardligi haqidagi hikoyadir.

Uning hayoti Rustam bilan fojiali duel bilan tugaydi, u ko'ziga halokatli tamarisk o'qini otadi. “Rustam va Isfandyor qissasi” deb nomlangan ushbu hikoya bu ikki qahramon o'rtasidagi tub farqni ochib beradi. Ularning ikkalasi ham haqiqiy qahramonning eng ajoyib fazilatlarini ochib bersa-da, ya'ni. g'ayritabiiy kuch va taqvodor kamtarlikka ega bo'lib, ulardan biri qirol hokimiyatiga bo'ysunmaslikni misli ko'rilmagan jinoyat deb biladi, ikkinchisi o'z ishining ustasi. va kimga xizmat qilish va kimga xizmat qilmaslikni tanlaydi. Birinchisi, otasi Rustamni zanjirband qilib, saroyga olib kelishni buyurgan valiahd Isfandyor, ikkinchisi esa Rustam.

Gibening o'g'li Bijan - yoshlik, mardlik va jasoratning eng qimmatli fazilatlarini bilan ajoyib qobiliyatga ega bo'lgan charchamaydigan va o'jar yoshlarning vakili. U jangga shoshiladi (Davazdah Rox qissasidagi kabi), hukmdorning cho'chqalar bilan jang qilish taklifiga javob beradi va Turonning mustabid hukmdori Afrasiyobning go'zal qizini ko'rish uchun Turon chegarasiga boradi. .

Rustamning xulq-atvori, nutqi ezgulik, donishmandlik, jasurlik, mardlik va vatanparvarlik ko'rinishlari bo'lib, ideal fuqaroga munosibdir. Otasi Zalning nutqi hamma joyda keksalar donishmandligi, donishmandligining namoyonidir. Esfandyor ham xuddi shunday deydi va o'zini kelishgan yosh shahzodadek tutadi. Kavusning hayoti va xarakterida beparvo, xudbin va shahvatparast hukmdor namoyon bo'ladi.

Amin bo'lishimiz kerakki, Firdavsiy manbalari ixcham bo'lib, ularda umumiy voqea va hikoyalar skeletlari mavjud, hikoyalar tartiblanishi, sahna ko'rinishlari va personajlar o'rtasidagi suhbatlarning tahriri Firdavsiyning o'ziga xos badiiy ijodi, poetik tasavvurining natijasidir.

“Shohnoma” voqea va hukmdorlarning quruq tarixi emas, shunchaki afsona yoki hikoya emas, balki Firdavsiyning insonparvar va hikmatli dunyoqarashining to‘la ifodasidir. Firdavsiy buyuk shoir, ulug‘ donishmand va buyuk ustozdan ham ko‘proq, ideal timsoli. “Shohnoma”ning har bir qissasida chuqur hikmatlar mavjud bo‘lib, hikoyaning boshida va oxirida eng yuksak va eng teran hikmatli fikrlar ta’sirchan ohangda ifodalangan.

“Shohnoma” ezgulik va yomonlik, yorug‘lik va zulmat, zulm va zulm, ozodlik va qullik o‘rtasidagi muttasil kurash, Eron bilan Turon jangi hikoyasidir. Butun “Shohnoma” fazilat, donolik, ilm, haqiqat, ezgulik, erkinlik, jasorat, jasorat, qo‘rquv, Eronga muhabbatni ulug‘laydi.

“Shohnoma”ning ma’naviy-ma’rifiy ahamiyati xususida ushbu durdona asar borligi davomida tadqiqotchilar turlicha fikr bildirgan, Firdavsiyning g‘oya va takliflarini insonparvarlik tarbiyasida qimmatli deb bilishgan. Mashhur tojik tadqiqotchisi Abdulmannoni Nasriddin “Firdavsiy” maqolasida shunday yozadi: “Shohnoma” nafaqat Ajam saltanatining Peshdod, Kayoniy, Ashqon, Sosoniy podshohlari va boshqa xonadonlari tarixidir. “Shohnoma” hikmat va axloq, raqs va timsollar, madaniyat va sivilizatsiya, urf-odat va marosimlar, afsona va tarix, fan va san’at turlari qomusi...”.

Firdavsiy falsafiy merosida vatanparvarlik tarbiyasi hamma narsadan ustun turadi. Uning fikricha, har bir vatanparvar yurtni muqaddas bilishi, uni himoya qilish uchun jonini ayamasi kerak, chunki insonning baxti yurt ozodligidadir. Shunday ekan, vatanni dushman qo‘liga bergandan ko‘ra, yurt himoyasi yo‘lida mardlik bilan qurbonlik qilgan ma’qul.

Firdavsiy Tusiy shoh asari zamirida axloq va inson tarbiyasi muammosi yotadi. Bu kitobning deyarli har bir sahifasida “Shohnoma”ni axloqiy asar, bebaho hikmatlar ombori, ezgulik va ilmga yo‘lboshchi sifatida ko‘rsatadigan targ‘ibotli misralar mavjud. Aynan shu yerdan butun dunyoning ushbu asaridan turli tillardagi hikmatli misralar tanlab olinib, kitobxonlar tomonidan foydalanilgan. Shoirning hikmatli va axloqiy she’rlari bilan tanishish barobarida Firdavsiyning tarbiya va ta’lim haqidagi nazariyasiga ham oydinlik kiritish mumkin.

Ya’ni, shoirning tarbiya mavzusida o‘z fikri bor va boshqalarni ham bu masalaga befarq bo‘lmaslikka da’vat etadi. Qadim zamonlardan beri farzand tarbiyasida ilm va ilm alohida mavqega ega bo‘lib, ular ilm-fan va yuksak bilimni inson baxti manbai deb bilganlar. Firdavsiyning “Shohnoma”sida bu masala shoirning tarbiyaviy-ma’rifiy fikrlari markazida bo‘lib, ma’naviyat ziyoratgohi sifatida qaraladi. Abulqosim Firdavsiy o‘z qahramonlari hayotidagi muvaffaqiyatsizliklarni aynan ilmsizlik va yetarli bilimsizlikda ko‘rgan va “Shohnoma”dagi “hikmat” so‘zi ana shu ilm va bilimni ifodalaydi.

Firdavsiy birdamlik, do‘stlik, birodarlikni axloqiy tarbiyaning eng muhim xususiyati deb biladi. Odamlarni, ayniqsa, yoshlarni do‘stlikka, hamjihatlikka chaqirib, birdamlik, do‘stlik bilangina inson o‘z maqsadiga erisha oladi, deydi.

Firdavsiy shaxs tarbiyasi, mard, foydali va vatanparvar, epchil, hushyor, zukko va epchil bo'lish g'oyasini ilgari surgan va o'z shaxsi va oilasining qadriga yetishni insoniyatning buyuk burchi deb bilgan. Firdavsiy yosh avlodni eng yaxshi insoniy fazilatlarni egallashga da'vat etib, yovuzlik umri qisqa, bu haqda o'ylash kerak, dedi. Buyuk mutafakkir hammaga ham yaxshilik qilmaydi, balki odamlarga, jamiyatga yaxshilik va yomonlik qilgan kishiga yaxshilik qiladi. U yomonlik qilganlarni jazolash adolatli deb hisoblardi. Firdavsiy insonning eng yaxshi fazilatini mehnatkash xalqqa, muhtoj va kambag'allarga mehribon bo'lish, deb hisoblagan.

XULOSA

Firdavsiy xatti-harakati va so'zi turlicha bo'lgan kishilarga zikr qilib, yaxshi insonga bunday kishilardan uzoq bo'lishni tavsiya qilgan. Firdavsiy go'zal insoniy fazilatlardan birini ota-onaga hurmatda ko'radi va farzand ota-onani doimo e'zozlashi, hurmat qilishi zarurligini ta'kidlaydi. Chunki ota-onalar bolaning o'qitish va tarbiyalashdagi xatti-harakatlarini birinchi bo'lib aniqlaydilar.

Firdavsiy dangasalikni, o'z-o'zini kamol toptirishni qoralab, odamlarni mehnatga chorlagan. Firdavsiy pedagogik g'oyalarida o'qituvchilik kasblari masalasi katta o'rin tutadi. Uning so'zlariga ko'ra, kasb-hunar egallash xalq baxti manbaidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Ergashevna G. L. THE IMPORTANCE AND PLACE OF PHILOSOPHY IN SHAPING THE WORLDVIEW OF MODERN YOUTH //Journal of Social Sciences and Humanities Research Fundamentals. – 2023. – T. 3. – №. 05. – C. 72-74.
2. Ergashevna G. L. MODERN VALEOLOGICAL TEACHINGS AND THEIR SOCIOANTHROPOLOGICAL ESSENCE //The American Journal of Political Science Law and Criminology. – 2023. – T. 5. – №. 04. – C. 106-113.
3. Choriyeva M. A. THEORY OF KNOWLEDGE AND RATIONALISM IN THE PHILOSOPHY OF FIRDAVSI //European International Journal of Pedagogics. – 2023. – T. 3. – №. 06. – C. 104-108. Karimova L. M. SOCIAL PROCESSES SOCIAL MOBILIKNING MOVEMENT QUALITATIVE STREET //American Journal Of Social Sciences And Humanity Research. – 2023. – T. 3. – №. 10. – C. 17-23.
4. Чориева, М. (2023). INTERPRETATION OF RELIGIOUS DOCTRINES IN SHAKHNAME. Scientific Journal of the Fergana State University, 29(1), 42. https://doi.org/10.56292/SJFSU/vol29_iss1/a44
5. Chorlieva M. A. STATE OF STUDY OF THE PROBLEM AND THE METHODOLOGICAL BASIS OF THE RESEARCH //The American Journal of Political Science Law and Criminology. – 2023. – T. 5. – №. 04. – C. 82-92.

6. Чориева М. РЕЛИГИОЗНЫЕ ДОКТРИНЫ “ШАХНАМЕ” //Farg ‘ona davlat universiteti ilmiy jurnali. – 2023. – №. 1. – С. 195-198.
7. Choriyeva M. A. THE THEORETICAL ORIGIN OF FIRDAUSI'S PHILOSOPHICAL WORLD VIEWS.(ANALYSIS OF PART 1) //Journal of Social Research in Uzbekistan. – 2022. – Т. 2. – №. 04. – С. 34-39.
8. Choriyeva M. A. THE THEORETICAL ORIGIN OF FIRDAUSI'S PHILOSOPHICAL WORLD VIEWS.(ANALYSIS OF PART 2) //Oriental Journal of Education. – 2022. – С. 29-35.
9. Chorlieva M. A. REFLECTION OF PHILOSOPHICAL TEACHINGS IN THE WORKS OF FIRDAUSI SHAKHNAME //American Journal Of Philological Sciences. – 2022. – Т. 2. – №. 10. – С. 07-11.
10. Choriyeva M. A. HISTORY OF CREATION" SHAH-NAME" FIRDOUSI //CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PHILOLOGICAL SCIENCES. – 2021. – Т. 2. – №. 12. – С. 45-48.
11. Chorlieva M. A. LIFE AND SPIRITUAL HERITAGE OF FIRDAUSI //Oriental Journal of History, Politics and Law. – 2022. – Т. 2. – №. 04. – С. 36-42.
12. Aliyevna С. М. АНАЛИЗ РЕЛИГИОЗНЫХ УЧЕНИЙ ПРИВЕДЕННЫХ В ПРОИЗВЕДЕНИИ АБУЛКАСЫМА ФИРДАВСИ “ШАХНАМЕ” //PHILOSOPHY AND LIFE INTERNATIONAL JOURNAL. – 2022. – №. SI-2.
13. Karimova L. M. JAMI OF SUFI PHILOSOPHY //Journal of Social Sciences and Humanities Research Fundamentals. – 2023. – Т. 3. – №. 05. – С. 105-108.
14. Karimov, N. (2022). Importance of studying and promoting oriental culture and heritage. Oriental Journal of History, Politics and Law, 2(03), 28-33.
15. Akhmedova Z. A. THE CONTRIBUTION OF AHMAD DONISH TO THE DEVELOPMENT OF EDUCATION IN THE EMIRATE OF BUKHARA //The American Journal of Political Science Law and Criminology. – 2023. – Т. 5. – №. 04. – С. 64-72.
16. Akhmedova Z. A. PHILOSOPHY IN THE WORK OF AKHMAD DONISH //Oriental Journal of History, Politics and Law. – 2022. – Т. 2. – №. 04. – С. 29-35.
17. Akhmedova Z. A. Socio-Philosophical Views Of Ahmad Donish And His Role In The Formation Of National Ideology //Journal of Positive School Psychology. – 2022. – Т. 6. – №. 8. – С. 2858-2865.